

PARK KRAJOBRAZOWY
DOLINKI KRAKOWSKIE

Informator

PARK KRAJOBRAZOWY **Dolinki Krakowskie**

Wydawca:

Zespół Parków Krajobrazowych
Województwa Małopolskiego
ul. Vetulaniego 1A
31-227 Kraków
www.zpkwm.pl

Wydanie IV

Teksty:

Anna Boguś, Piotr Dmytrowski, Marek Kołodziej

Zdjęcia:

Anna Boguś, Piotr Dmytrowski, Piotr Sulek, Tomasz Trulka,
Joanna Dragon

Opracowanie map:

Piotr Sulek

Redakcja:

Anna Boguś, Marcin Guzik, Ewelina Mocior,
Katarzyna Śnigórska

Korekta:

Klaudia Bień

Projekt, skład:

Dariusz Grochal | Skład Liter | Grafika wydawnicza

Copyright by:

Zespół Parków Krajobrazowych
Województwa Małopolskiego

Egzemplarz bezpłatny

ISBN 978-83-66787-40-7

KRAKÓW 2023

PARK KRAJOBRAZOWY
DOLINKI KRAKOWSKIE

Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie

jest jednym z najpiękniejszych parków krajobrazowych w Małopolsce. Swoją tajemniczością, kulturą, wieloma uroczymi dolinkami oraz skarbami przyrody ożywionej i nieożywionej zachęca do odwiedzenia i poznania. Każda chwila spędzona na jego terenie będzie z pewnością dla każdego czasem dobrze wykorzystanym.

Informacje ogólne

Rojownik pospolity

Oryginalny krajobraz, olbrzymia przyrodnicza wartość istniejących tu dolinek, a także chęć zachowania ich naturalnego charakteru skłoniły do utworzenia w 1981 roku na ich obszarze parku krajobrazowego. Zajmuje on powierzchnię 20 686,10 ha i wchodzi w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego. Rozciąga się na niezwykle ciekawym terenie pomiędzy Krakowem na wschodzie, Trzebiną na zachodzie i Olkuszem na północy. Nazwę Park zawdzięcza wielu naturalnym dolinkom znajdującym się na jego terenie, zwanym potocznie Dolinkami Podkrakowskimi.

Dolina Kobylańska

Walory parku

► Budowa geologiczna

Podłoże Parku ma dość skomplikowaną budowę, na którą składa się kilka różnowiekowych formacji. Najbardziej rozpowszechnionymi skałami, widocznymi na powierzchni terenu, są białe-szare wapienie górnojurajskie, powstałe ok. 160 mln lat temu w morzu, które zajmowało w tym czasie m.in. teren dzisiejszego Parku. To właśnie te wapienie tworzą fantastyczne formy skalne znajdujące się w większości dolinek oraz na płaskowyżu w okolicy Jerzmanowic. Jednak w wielu miejscach odsłaniają się skały dużo starsze. Są nimi wapienie dewońskie i karbońskie liczące ok. 390–310 mln lat. Zobaczyć je można w Dębniku czy Dolinie Racławki. W Parku znajdziemy również jedną ze skał magmowych – porfir odsłaniający się w nieczynnych kamieniołomach w Miękinii. Tworzenie się porfiry i innych skał magmowych było związane z przypadającą na okres permu (298–252 mln lat temu) dużą aktywnością wulkaniczną na terenie podkrakowskim. Na obszarze Parku występują również bardziej współczesne osady w postaci martwicy wapiennej, powstałej kilka tysięcy lat temu i znajdującej się m.in. w Dolinie Racławki.

Ostańce skalne w Jerzmanowicach

► Rzeźba terenu

Obszar Parku położony jest na Wyżynie Olkuskiej stanowiącej część Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Najbardziej charakterystycznymi formami ukształtowania terenu są tu głęboko wcięte dolinki o generalnym przebiegu północ-południe. Znajdziemy w nich strome ściany skalne i wijące się w dnie potoki. Ponad dolinami, na wierzchowinach, występują ostańce skalne – formy skałkowe przybierające różne ciekawe kształty. Część skałek posiada z tego powodu adekwatne nazwy: Dupa Słonia, Pytajnik, Czarcie Wrota, Kapucyn czy Żabi Koń. Warte zobaczenia są również jaskinie, licznie występujące w krasowym, wapiennym masywie skalnym. Powstały wskutek wypłukiwania przez wodę ze skał węglańcu wapnia, dzięki czemu utworzyły się przestrzenie

Skałka Dupa Słonia w Dolinie Będkowskiej

międzyskalne, stopniowo poszerzane do wielkości dzisiejszych korytarzy. Udostępnione do zwiedzania na terenie Parku są: Jaskinia Nietoperzowa oraz Jaskinia Wierchowska Górna. Na terenie Parku występuje także wiele źródeł, jak na przykład: Źródło Pióro, Źródło św. Eliasza czy Źródło Będkówki.

► Szata roślinna

Duża różnorodność geomorfologiczna Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie i związane z nią zróżnicowane warunki siedliskowe determinują bogactwo florystyczne tego obszaru. Swoje zasięgi mają tu zarówno formy górskie, jak i nizinne. Wpływ różnych czynników klimatycznych i środowiskowych, w tym wielowiekowa działalność człowieka i zmiany w sposobie użytkowania ziemi, doprowadziły do wytworzenia wielu różnorodnych, a często też charakterystycznych formacji roślinnych. Siedliska roślinne występujące na terenie Parku tworzą mozaikę, w której stosunkowo niewielkie obszary leśne przeplatają się z terenami zamieszkаныmi przez człowieka i zagospodarowanymi rolniczo. Spośród kilkunastu występujących na obszarze Parku zespołów leśnych godna uwagi jest buczyna karpacka z charakterystycznym dla niej żywcem gruczołowym. Oprócz tego gatunku runo tworzą m.in. zawilec gajowy, kopytnik pospolity, szczyr trwały czy czworolist pospolity. Ten reliktowy zespół górski występuje głównie na cienistych zboczach podkrakowskich dolin.

Butławnik czerwony

Miejsca nasłonecznione, takie jak skaliste zbocza, porasta ciepłolubna buczyna storczykowa. W wilgotnych i podmokłych dnach dolin częste są lasy łęgowe oraz olszynowe.

Nieodłącznym elementem flory tego Parku, oprócz lasów, są bogate w gatunki zielne zbiorowiska murawowe. Z podłożem skalistym, którego tu nie brak, związane są ściśle murawy naskalne, m.in. z kostrzewą bladą lub wiechliną spłaszczoną. Liczniejsze i bardziej zróżnicowane są występujące na suchym podłożu wapiennym

murawy kserotermiczne. Najbardziej rozpowszechniona jest jej kwiecista odmiana z m.in. lebiodką pospolitą. Rzadziej spotyka się murawę z omanem wąskolistnym oraz z szalwią łąkową. Występują również

trawiaste murawy kserotermiczne. Wśród roślin je tworzących na terenie Parku spotkać można wiele gatunków cennych, objętych ochroną całkowitą lub częściową. Do takich należą np. dziewięsiś bezłodygowy czy zaraza goryczelowa.

► Fauna

Fauna Dolinek Krakowskich jest stosunkowo bogata w gatunki, choć gospodarcza działalność człowieka prowadzona na tym terenie od lat znacznie zubożyła ich liczebność. Wśród ssaków występujących na terenie Parku można oczywiście wymienić gatunki takie jak sarna, dzik, lis, mysz leśna czy zając szarak, jednak najbardziej charakterystycznym elementem tego obszaru są bardzo tu liczne nietoperze. Najczęściej spotkać można podkowca małego.

Podkowiec mały

W Polsce jego występowanie ograniczone jest do pasma gór oraz pogórza. Jest on pospolity na całej Jurze, ale wciąż należy do bardziej zagrożonych wyginięciem gatunków w skali kraju. Inne często tu obserwowane gatunki to nocek duży, a także nocek orzęsiony, który poza obszarem Wyżyny Krakowskiej prawie nie jest w Polsce obserwowany.

Opisując faunę Parku, nie sposób nie wspomnieć o prowadzących nadrzewny tryb życia gryzoniach z rodziny popielicowatych: popielicy szarej i orzesznicy leszczynowej. Te skryte zwierzęta aktywne są głównie nocą, przez co najczęściej pozostają niezauważone przez człowieka.

Niezwykle bogata fauna ptaków obejmuje też gatunki rzadkie. Należą do nich m.in. bocian czarny, przepiórka oraz ptaki drapieżne: trzmiełojad czy jastrząb. Z innych gatunków na uwagę zasługują przepięknie ubarwiony zimorodek, jak również jerzyk, pustułka czy pliszka górska. W sumie na terenie Parku występuje ponad 100 chronionych lub częściowo chronionych gatunków ptaków.

Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie jest też środowiskiem życia kilkunastu gatunków płazów i kilku gatunków gadów. Wśród nich występują rzadkie w skali całego kraju, takie jak ropucha zielona czy gniewosz

plamisty. Najliczniejsze są bezkręgowce. Dużą ich część stanowią chrząszcze, błonkówki, motyle i owady prostoskrzydłe związane z siedliskami kserotermicznymi, które obejmują dużą powierzchnię na terenie Parku.

► Zabytki

Klasztor w Czernej – wysokiej wartości zabytek. Wybudowany został w pierwszej połowie XVII wieku w Dolinie Eliaszkówki.

Kościół w Paczółtowicach – drewniany XVI-wieczny kościół, znajdujący się na Szlaku Architektury Drewnianej.

Kościół w Racławicach – drewniany XVI-wieczny kościół, położony w Dolinie Racławki, znajdujący się na Szlaku Architektury Drewnianej.

Kościół w Bolechowicach – kościół pw. św. Piotra i Pawła z XIV wieku, wielokrotnie przebudowywany.

Kościół w Jerzmanowicach – kościół pw. św. Bartłomieja wraz z otoczeniem, zbudowany w latach 1827–1830 i przebudowany w 1876 roku.

Kaplica w Jerzmanowicach – barokowa kaplica pw. św. Jana Chrzciciela pochodząca z 1688 roku.

Kościół w Modlnicy – drewniany kościół pw. św. Wojciecha z drugiej połowy XVI wieku ze stojącą nieopodal dzwonnica.

Kościół w Gorenicach – barokowy kościół wybudowany w latach 1645–1673.

Ruiny zamku w Białym Kościele – ruiny rycerskiego zamku (strażnicy) prawdopodobnie z XIV wieku, zlokalizowane na skale ponad Doliną Kluczwody.

Dwór w Modlnicy – dwór z lamusem pochodzący z XVIII wieku, przebudowywany, otoczony parkiem o założeniu „włoskim”.

Dwór w Siedlcu – murowany dwór z XVIII wieku, obecnie klasztor Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Duszy Chrystusa Pana.

Zespół dworski w Karniowicach – dwór z XVII wieku, przebudowywany, otoczony parkiem ze śladami starej winnicy.

Zespół dworski w Bolechowicach – dwór pochodzący z końca XVIII wieku, z zabudowaniami folwarcznymi i parkiem.

Dwór w Tomaszowicach – dwór z połowy XIX wieku, dziś centrum kongresowe.

Zespół dworski w Garlicy Murowanej – zespół, w skład którego wchodzi: dwór, lamus, spichlerz, brama wjazdowa i park.

Fort w Toniach – fort artyleryjski, pancerny, jeden z największych spośród fortów należących do systemu dawnej Twierdzy Kraków, powstały w latach 1874–1880, rozbudowany w 1910 roku. Obecnie mieści się tam Muzeum Twierdzy Kraków.

Fort w Toniach

Fort Marszowiec – jeden z fortów wchodzących w skład Twierdzy Kraków, wybudowany w latach 1884–1886. W czasie okupacji znajdowały się magazyny sprzętu wojskowego Wehrmachtu. Obecnie mieści się w nim hotel.

Fort w Pękowicach – pancerny, międzypolowy fort Twierdzy Kraków, wybudowany w latach 1895–1897.

W listopadzie 2008 r. w Modlnicy archeolodzy przeprowadzający badania na terenie przyszłej obwodnicy Krakowa natrafili na pozostałości cmentarzyska z czasów kultury łużyckiej z VI wieku p.n.e., w tym grób z wczesnej epoki żelaza z ciekawymi artefaktami.

Czy wiesz, że?

Ochrona przyrody

Na terenie Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie występują licznie inne formy ochrony przyrody, o różnej randze ochrony. Są to rezerваты przyrody, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne oraz obszary Natura 2000.

► Rezerваты przyrody

Rezerwat przyrody to jedna z najwyższych form ochrony prawnej, którą obejmuje się wyjątkowo cenne przyrodniczo obszary. Na terenie Parku występują głównie rezerваты krajobrazowe lub leśne, co nie oznacza, że inne obiekty przyrodnicze nie są chronione. Należy pamiętać, że w rezerwacie przyrody można poruszać się tylko po wyznaczonych szlakach turystycznych lub dydaktycznych.

Rezerwat przyrody „Dolina Kluczwody”

- Data utworzenia: 1989 r.
- Powierzchnia: 35,22 ha

Rezerwat leśny, znajdujący się w środkowej części Doliny Kluczwody, pomiędzy Gackami i Wierzchowiem. Chroniony jest w nim głównie las grądowy oraz murawy naskalne. Występują też ciekawe rośliny chronione lub częściowo chronione (np. lilia złotogłów, len przeczyszczający czy ostrożeń pannoński). Ze zwierząt spotkać tu można m.in. dziką, sarnę, lisa, bażanta, jerzyka, pustulkę oraz sójkę.

Rezerwat przyrody „Dolina Raclawki”

- Data utworzenia: 1962 r.
- Powierzchnia: 473,92 ha (po powiększeniu w 1989 r.)

Największy małopolski rezerwat o charakterze krajobrazowym, położony między Dubiem a Paczółtowicami, obejmujący dolinę potoku Raclawka oraz okoliczne zbocza. Porastają go grąd oraz płaty lasu bukowego, a w dnie doliny łąg olszowy. W wielu miejscach występują skały wapienne wieku dewońskiego, karbońskiego i jurajskiego oraz holocenińska martwica wapienna. Rezerwat chroni liczne zagrożone gatunki roślin, m.in. storczyka – obuwika pospolitego, oraz grzybów, m.in. borowika purpurowego. Przez teren rezerwatu poprowadzone są trzy ścieżki edukacyjne, a także niebieski, żółty i czerwony szlak turystyczny PTTK.

Rezerwat przyrody „Dolina Eliaszkówki”

- Data utworzenia: 1989 r.
- Powierzchnia: 109,57 ha

Rezerwat leśny, położony pomiędzy Czerną a Paczółtowicami. Zbocza doliny, z licznymi wychodniami skalnymi, porasta ponad 160-letni starodrzew bukowy o charakterze zbliżonym do naturalnego. Jest to głównie żyzna buczyna niżowa, choć pojawiają się też płaty buczyny sudeckiej. Dnem doliny płynie potok Eliaszkówka, zasilany licznymi źródłami o charakterze wywierzysk. Występuje tu wiele chronionych

Dolina Bolechowska

gatunków roślin (m.in. dwa storczyki z rodzaju buławnik i śnieżyczka przebiśnieg) oraz zwierząt (np. popielicowate). Na szczególną uwagę zasługują zabudowania związane z klasztorem karmelitów bosych – mur, ruiny pustelni, Brama Siedlecka oraz tzw. Diabelski Most. Przez rezerwat przebiegają żółty szlak turystyczny PTTK, szlak rowerowy oraz ścieżka prezentująca ciekawe obiekty dawnej klauzury.

Rezerwat przyrody „Dolina Szklarki”

- Data utworzenia: 1989 r.
- Powierzchnia: 46,69 ha

Rezerwat leśny obejmujący wschodnie zbocze doliny potoku Szklarka, między Jerzmanowicami i Szklarami. Chroni zróżnicowane, dobrze zachowane zespoły lasów liściastych, porastające skaliste stoki doliny: buczynę karpacką czy jaworzynę górska. Znajdują się w nim również murawy kserotermiczne z rojownikiem pospolitym. Możemy tu też obserwować rzadkie źródła wapienne. Przez rezerwat przebiega czerwony szlak turystyczny PTTK.

Rezerwat przyrody „Wąwóz Bolechowski”

- Data utworzenia: 1968 r.
- Powierzchnia: 22,44 ha

Rezerwat krajobrazowy, położony na północ od miejscowości Bolechowice. Obejmuje m.in. monumentalne filary skalne zbudowane z wapieni górnajurajskich – Bramę Bolechowską. Chronione są w nim ciekawe zbiorowiska roślinne – murawy naskalne, kserotermiczne oraz grąd. Znajdują się tu również stanowiska tak interesujących gatunków jak brzoza ojcowska czy gorysz siny. Przez rezerwat przebiega żółty szlak turystyczny PTTK.

► Pomniki przyrody

Największą liczbę pomników przyrody na terenie Parku stanowią wapienne formy skałkowe. Znajdują się one przede wszystkim w rejonie Syborowej Góry, Pomorzańskich Skalek, miejscowości Klucze oraz Doliny Wodącej. Chronione są również pojedyncze, okazałe drzewa (np. lipa drobnolistna, klon jesionolistny, tulipanowiec amerykański), rosnące w parku otaczającym dwór w Porębie Dzierżnej. Tą formą ochrony prawnej objęte jest także źródło przy Czarnym Lesie.

► Stanowiska dokumentacyjne

Kamieniołom w Trojanowicach

Niewielki, stary kamieniołom, w którym odśłania się granica pomiędzy wapieniami górnej jury oraz górnokredowymi zlepieńcami i wapieniami.

Odsłonięcie w Dolinie Szklarki

Małe odsłonięcie na brzegu potoku Szklarka, zawierające holoceniską martwicę wapienną z bogatymi zespołami kopalnych mięczaków.

Odsłonięcie „Porfir przy granicy”

Niewielkie odsłonięcie w dolnej części Doliny Szklarki, usytuowane nad potokiem. Widoczne są w nim dolnokarbońskie wapienie z krzemieniami, przecięte permską żyłą porfirową.

► Obszary Natura 2000

Obszar Natura 2000 „Dolinki Jurajskie”

Specjalny obszar ochrony siedlisk o powierzchni 886,51 ha, podzielony na 11 enklaw, w dużym stopniu pokrywających się z rezerwatami przyrody. Należy do terenów o wysokiej bioróżnorodności. Najcenniejsze są w nim murawy kserotermiczne, wapienne ściany skalne, płyty buczyn oraz grądów. Znajdują się tu stanowiska brzozy ojcowskiej i obuwika pospolitego, a także inne rzadkie i interesujące gatunki roślin naczyniowych i zwierząt, w tym kilka gatunków nietoperzy.

Obszar Natura 2000 „Czerna”

Specjalny obszar ochrony siedlisk o powierzchni 76,39 ha. Został on utworzony ze względu na ochronę kolonii rozrodczej nietoperzy – przede

wszystkim podkowca małego oraz nocka orzęsionego. Znajduje się ona w piwnicach należących do klasztoru karmelitów bosych w Czernej.

Warto zobaczyć

Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie ma na swoim terenie kilkadziesiąt miejsc pięknych i wartościowych zarówno pod względem przyrodniczym, jak i kulturowym. Kilka z nich szczególnie powinno się odwiedzić.

► Obiekty geologiczne

Jaskinia Wierchowska Górna

Jest to jedna z najdłuższych jaskiń na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej, licząca ok. 1000 m. Tworzy ją ciąg komór i korytarzy połączonych we wspólny system krasowy.

Licznie występują w niej różne formy szaty naciekowej. Panuje tu typowy dla jaskiń mikroklimat – temperatura wynosi ok. 7,5°C, a wilgotność waha się pomiędzy 90 a 98%. W jaskini można spotkać nietoperze oraz typowego dla takich miejsc pajaka – sieciarza jaskiniowego. Jaskinia przystosowana jest do ruchu turystycznego, oświetlona, a jej zwiedzanie odbywa się z wykwalifikowanym przewodnikiem. Długość trasy poprowadzonej przez najciekawsze korytarze i sale wynosi 700 m. Czas zwiedzania to ok. 1 h. Więcej informacji na: www.jaskiniawierchowska.pl

Wejście do Jaskini Nietoperzowej

Wejście do Jaskini Wierchowskiej Górnej

Jaskinia Nietoperzowa

Jaskinia stanowiąca długi, kręty korytarz. Znana jest przede wszystkim z licznych badań archeologicznych, podczas których znaleziono tu m.in. szczątki kopalnych nietoperzy, hieny jaskiniowej czy kły niedźwiedzia jaskiniowego. Stanowi również stanowisko górnopaleolityczne, datowane

na ok. 38 000 lat wstecz, kiedy to obozowali tu łowcy niedźwiedzia jaskiniowego, reprezentujący tzw. kulturę jерzmanowicką. We wnętrzach jaskini kręcone były sceny do filmu „Ogniem i mieczem” w reżyserii J. Hoffmana. W 2019 roku odkryto połączenie z Jaskinią Zygmunta. Zmierzona długość systemu Nietoperzowa-Zygmunta to ok. 900 m. Jaskinia Nietoperzowa udostępniona jest do zwiedzania od 1.04 do 31.10. Więcej informacji na: <http://www.jaskinianietoperzowa.wordpress.com/>

Kamieniołom w Dębniku

Dwa duże kamieniołomy dewońskiego wapienia dębnickiego, położone na północ od miejscowości Dębnik. Historia wydobywania w tym miejscu sięga XV wieku, a okres mody na jego wykorzystanie trwał od XVI do XVIII wieku. Przez wiele lat należał do karmelitów bosych z pobliskiego klasztoru w Czernej. Wydobywany w nich wapień, czarny po wypolerowaniu, stosowany był jako cenny materiał dekoracyjny w czasie epoki renesansu i baroku. Wykonane z niego ołtarze, portale czy inne detale można oglądać m.in. w katedrze wawelskiej, kościele Mariackim w Krakowie, klasztorze kamedułów na Bielanych, klasztorze karmelitów bosych w Czernej, klasztorze paulinów na Jasnej Górze, Zamku Królewskim w Warszawie, a także poza granicami Polski: w Salzburgu, Wilnie czy Kijowie.

Łom Karmelitów w Dębniku

W kamieniołomie widoczne są też ciekawe, barwne odmiany wapienia (biała, różowawa, zielonkawa), powstałe w procesie jego przeobrażenia przy udziale wysokiej temperatury. Dość często, ze względu na swój wygląd, wapień ten błędnie nazywany jest marmurem. Gdzieś widoczny jest rdzawo-czerwony materiał ilasty wypełniający szczeliny w skałach – tzw. *terra rosa*.

Źródło św. Eliasza

Źródło Pióro

Bardzo obfite źródło o charakterze wywierzyska, zlokalizowane w Dolinie Szklarki. Wydajność oceniana jest na 40 l/s. Wyptywa z wielu szczelin skalnych, tworząc dość szerokie, częściowo obudowane rozlewisko.

Źródło św. Eliasza

Źródło wyptywające w rezerwacie przyrody „Dolina Eliaszków”, ocebrowane w kształcie serca. Nad nim znajduje się kamienna kapliczka z 1848 roku. Miejsce to ma symbolizować biblijny teren nad potokiem Kerit (Dolina Kerit), gdzie prorok mieszkał w grocie i pił wodę ze źródła. Według legend i podań woda ta ma cudowne właściwości – ponoć ma zapewnić dużo miłości w życiu.

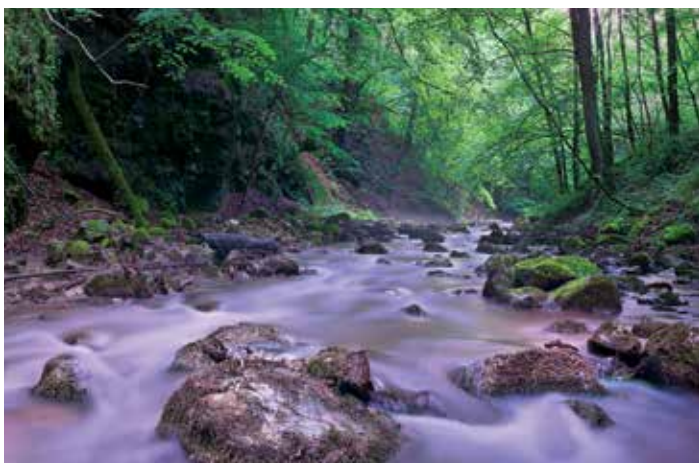
Formy skałkowe w Jerzmanowicach

Na stosunkowo niewielkim obszarze znajduje się ponad 100 mniejszych i większych ostańców skalnych. Wszystkie one zbudowane są z białoszarego wapienia górnajurskiego. Przybierają one ciekawe kształty, a każdy, kto je odwiedza, widzi w nich co innego. Szczególnie warte odwiedzenia są Słoneczne Skały, znajdujące się na zachodnich stokach Doliny Szklarki, położone nieco na południe od nich Chochotowe Skały, a także grupa skałek na południe od Jerzmanowic, w której skład wchodzi m.in. Grodzisko oraz Ostry Kamień (Kapucyn). Część z nich stanowi miejsce wspinaczki skalnej.

► Obiekty przyrodnicze

Dolina Raclawki

Jest jedną z kilkunastu podkrakowskich dolin, wyróżniającą się ogromnym bogactwem i różnorodnością przyrody ożywionej. Najcenniejsze walory przyrodnicze tego terenu zostały docenione, wskutek czego objęto je różnymi formami ochrony przyrody. Na tym niewielkim obszarze mamy nie tylko park krajobrazowy, ale także rezerwat przyrody i specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000. A to wszystko dla ochrony m.in. bardzo cennych zespołów leśnych, siedlisk oraz rzadkich i chronionych gatunków flory i fauny polskiej. W obszarze rezerwatu występują niezwykle cenne starodrzewia, należące do sześciu zespołów leśnych.

Rezerwat przyrody Dolina Raclawki

Zbocza Doliny Raclawki o ekspozycji północnej porasta buczyna karpacka z gatunkami górskimi w runie. Rośnie tu m.in. żywiec gruczołowaty, paprotnik kolczysty i przetacznik górski. Dobrze nasłonecznione zbocza o wystawie południowej, podobnie jak wzgórza, zajmuje ciepłolubna buczyna naskalna. W jej runie występuje wiele cennych gatunków storczyków: buławniki, kruszczyki, a także rzadki obuwik pospolity. Należy pamiętać, że wszystkie storczyki objęte są ścisłą ochroną gatunkową. Z innych gatunków chronionych rosną tu lilia złotogłów i wawrzynek wilczczyko.

Pozostałe zespoły leśne występujące w Dolinie Raclawki to: grąd, kwaśna buczyna, bór mieszany oraz łęg olszowy, często nazywany też „łasem o wiecznie mokrych stopach”. Jest to zbiorowisko leśne występujące tuż nad samą rzeką, w obszarach zalewowych. Rzeką podczas wylewów nanosi na taki obszar żyzny muł, co sprzyja rozwojowi roślinności łęgowej.

Na podłożu skalnym nasłonecznionych stoków, wśród ciepłolubnej buczyny naskalnej, spotkać można również niewielkie płyty kserotermicznych zarośli z bogatą florą ciepłolubną. Charakterystyczne i warte uwagi jest także występowanie tu kilkunastu gatunków górskich. Za osobliwość przyrodniczą tego rejonu można uznać stanowisko górskiego grzyba skórowca fioletowego.

Oprócz flory bardzo bogata na terenie Doliny Racławki jest także fauna. Ma to szczególnie odzwierciedlenie wśród leśnych ptaków. Można tu zobaczyć np. pliszkę górską, puszczyka, kruka czy jastrzębia.

Pisząc o faunie, nie sposób nie wspomnieć o występujących na tym terenie nietoperzach. Przedstawiciele kilku gatunków, m.in. podkowiec mały, nocek duży czy nocek orzęsiony, stanowią wyjątkową wartość przyrodniczą tego obszaru.

Samiec traszki zwyczajnej

Staw w Żarach

Żary to jedna z najmniejszych wsi w Gminie Krzeszowice. Położona jest w niezwykle malowniczej okolicy, pomiędzy doliną Racławki rozciągającą się na zachód od niej, Wąwozem Stradlina po jej stronie północnej oraz porośniętym lasem bukowym Wąwozem Żarskim,

który obejmuje wschodnią i południową część Żar. W centrum tej niepozornej miejscowości znajduje się niewielki sztuczny zbiornik wodny. Kiedyś prawdopodobnie było to miejsce, w którym tutejsi mieszkańcy wykopywali glinę do wypalania cegieł. Powstała niecka z czasem napełniła się wodą opadową, bo gliniaste podłoże nie pozwalało przenikać jej w głąb. Początkowo zbiornik ten był mocno zarośnięty, zamulony i zaniedbany. Jednak po przeprowadzonej w 2009 roku rekultywacji staw jest niezwykle atrakcyjny z przyrodniczego punktu widzenia. Bez wątpienia można powiedzieć, że tętni on życiem. Zamieszkują go liczne organizmy, począwszy od unoszącego się w toni wodnej planktonu, przez szereg różnych bezkręgowców, po przedstawicieli zwierząt kręgowych.

Staw jest miejscem sezonowego przebywania, a co ważniejsze – rozmnażania się kilku gatunków płazów. Obserwować tu można żabę trawną, ropuchę szarą, rzekotkę drzewną, a z płazów ogoniastych – traszkę zwyczajną. W zbiorniku wodnym oraz jego otoczeniu na stałe bytuje też jeden z przedstawicieli gadów – zaskroniec zwyczajny, a także ptaków – kaczka krzyżówka.

Faunę bezkręgowców stanowią drobne skorupiaki (m.in. ośliczka), larwy owadów, pijawki, ślimaki (błotniarka stawowa i zatoczek rodowy), a także wodne pluskwiaki: nartniki i pluskolce. Wiosną nad wodą obserwować można liczne równo- i różnoskrzydłe ważki.

► Obiekty kulturowe

Klasztor w Czernej

Pustelniczny klasztor karmelitów bosych znajdujący się na stokach Doliny Eliaszkówki został ufundowany przez wojewodzinę krakowską – Agnieszkę z Tęczyńskich Firlejową. Budowany był w latach 1629–1640. Jest to miejsce kultu Matki Boskiej Szkaplerznej. Większość ołtarzy i detali wykonana jest z wapienia dębnickiego, wydobywanego w pobliskim kamieniołomie. Warto zobaczyć ołtarz z 1640 roku z obrazem św. Eliasza, namalowany przez włoskiego malarza Tommasa Dolabellę. Jest tu też grobowiec fundatorki przykryty wapienną płytą. Na jednym z dziedzińców klasztoru znajduje się studnia wydrążona przez pustelników w latach 1644–1651. Początkowo miała 21 m głębokości, obecnie 37 m. Przykryta jest kopułą z latarnią, krytą gontem. Dookoła samego klasztoru przebiegają dróżki stanowiące Drogę Krzyżową. Poza samym klasztorem, w obrębie dużej klauzury, znajdują się również ciekawe zabytki. Są to: pochodzący z końca XVII wieku kamienny most o długości 120 m i wysokości do 18 m (obecnie w złym stanie), mur okalający całą klauzurę oraz tzw. Brama Siedlecka – dawniej główny wjazd na teren klasztoru. Z tym miejscem związani byli: św. Rafał Kalinowski oraz bł. o. Alfons Mazurek.

Kościół w Paczółtowicach

Późnogotycki drewniany kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, zbudowany ok. 1515 roku (źródła podają też datę 1510) na miejscu wcześniejszego kościoła z 1335 roku. Ma charakterystyczną konstrukcję zrębową. Jak głosi legenda, jego budowę zapoczątkowano z części pnia, którego użyto również do budowy kościoła w Raclawicach. W środku znajduje się m.in. XV-wieczny tryptyk Matki Boskiej Niepokalanej, główny ołtarz z obrazem Matki Boskiej Apokaliptycznej pochodzący z 1604 roku, barokowa ambona oraz późnogotycki krucyfiks z początku XVI wieku. Są też kamienne detale wykonane z czarnego wapienia dębnickiego.

Jest to miejsce kultu Matki Boskiej Paczółtowskiej, a sam kościół znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej.

Kościół w Raclawicach

Kościół w Raclawicach

Kościół pw. Najświętszej Marii Panny, późnogotycki, pochodzący z 1511 roku. Według legendy jego budowę zapoczątkowano z części pnia tego samego drzewa, co kościoła w Paczółtowicach. Przetrwał on do dnia dzisiejszego bez większych zmian. W środku znajduje się późnogotycki ołtarz z obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem, XVII-wieczna chrzcielnica z wapienia dębnickiego, gotycka figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem z XV w. oraz nagrobek rycerza z XVII w. Kościół znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej.

Kościół w Modlnicy

Drewniany kościół z II połowy XVI wieku (prawdopodobnie 1553 r.), pw. św. Wojciecha i Matki Boskiej Bolesnej. Posiada zrębową budowę z dachem krytym gontem. W kościele znajduje się renesansowa polichromia z 1562 roku oraz chrzcielnica z czarnego wapienia dębnickiego. W ołtarzu głównym z XVII wieku znajduje się gotycki obraz Matki Boskiej Modlnickiej z Dzieciątkiem wykonany w latach 1460–1470. Obok kościoła stoi drewniana dzwonnica z XVIII wieku z dzwonami pochodzącymi z 1492 i 1542 roku.

W 1828 roku w Paczółtowicach odnaleziono kilkaset denarów z przełomu I i II wieku n.e.

Czy wiesz, że?

Produkty lokalne

Prażucha splawska

Mało znana potrawa w postaci prażonych klusek, wytwarzana w przysiółku Splawy, części miejscowości Przegonia. Złożona z mąki, wody i soli, przygotowana na wywarze z grzybów, a podawana ze skwarkami.

Pstrągi ze stawów w Dubiu

Hodowane są w stawach w Dubiu. Co roku (najczęściej w czerwcu) odbywa się lokalny festiwal „Dni Pstrąga”, na którym można spróbować tej ryby przyrządzonej na różne sposoby.

Smalec jurajski

Jest on wpisany na listę produktów tradycyjnych. Wyrabiany na Jurze od ponad 100 lat. W jego skład wchodzi: boczek wieprzowy, słonina, wędzone podgardle wieprzowe, cebula, czosnek oraz liczne przyprawy.

Wyroby artystyczne z drewna

Drewniane szachy, kasetki i laski z wyrzeźbioną głową orła (tzw. orłówki) lub innego ptaka, wilka czy lwa, wyrabiane w Jerzmanowicach w latach 30. Wytwarzano też piórniki, bombonierki i okładki z wycinanymi przy pomocy dłuta ornamentami. Do tego celu używano prostych narzędzi, jak hebel, piła ręczna, dłuta robione we własnym zakresie, szkło.

Gdzie warto wstąpić

Chocholowy Dwór

Duży ośrodek hotelowo-restauracyjny, położony tuż przy drodze Olkusz – Kraków, serwujący pyszne i wykwintne dania.

Więcej informacji na: www.chocholowydwor.pl

Krakow Valley Golf & Country Club

Duży ośrodek z polem golfowym klasy mistrzowskiej zaprojektowanym przez jednego ze znanych architektów golfowych – Ronalda Freama z Kalifornii. Można tu również nauczyć się gry w golfa od podstaw.

Więcej informacji na: www.krakow-valley.com

Gospodarstwo Rybackie Dolina Będkowska

Położona w Dolinie Będkowskiej osada rybacka, w której można zjeść smaczną rybę i odpocząć nad okolicznymi stawami.

Więcej informacji na: www.naszaryba.pl

Dwór w Tomaszowicach

Gospodarstwo Agroturystyczne „Brandysówka”

Gospodarstwo proponujące noclegi, wyżywienie, grill oraz jazdę na konikach huculskich w pięknej scenerii Doliny Będkowskiej.

Więcej informacji na: www.dolinabedkowska.pl

Dwór w Tomaszowicach

Dobre miejsce do organizacji szkoleń, konferencji, wesel, imprez plenarowych i bankietów.

Więcej informacji na: www.dwor.pl

Ścieżki przyrodnicze

Dolina Raclawki

Na terenie Doliny Raclawki oraz części Doliny Szklarki znajduje się ścieżka dydaktyczna prezentująca walory tego miejsca. Podzielona jest ona na trzy okrężne odcinki (żółty, niebieski i czerwony) mające swój początek na parkingu w Dubiu. Ścieżki żółta i czerwona mają wybitnie geologiczny charakter, natomiast niebieska – ogólnoprzyrodniczy. Na każdej ze ścieżek ustawione zostały tablice informacyjno-edukacyjne.

Ścieżka żółta prowadzi przez Wąwóz Żarski i Dolinę Szklarki, a zobaczyć na niej możemy m.in. Jaskinię Żarską oraz liczne odsłonięcia różnowiekowych skał (karbon, jura, holocen) przy potoku Szklarka.

Ścieżka czerwona, poprowadzona przez Wąwóz Zbrza do miejscowości Dębnik, prezentuje m.in. odsłonięcia najstarszych w regionie krakowskim skał: dolomitu ze Zbrzy oraz wapienia dębnickiego. Znajdują się one w kamieniołomie w Dubiu i Dębniku oraz Łomie Hrabskim.

Ścieżka niebieska prowadzi dnem doliny potoku Ractawka oraz Wąwozem Stradlina. Oprócz kilku atrakcji typowo geologicznych (martwica wapienna, odstąpienie skał jury środkowej, źródło Bażana), można zapoznać się na niej z typowym dla tego terenu lasem bukowym oraz lasem łęgowym. Dowiedzieć się można również kilka ciekawostek o lokalnej florze i faunie.

Należy pamiętać, że opisywany teren leży w obrębie rezerwatu przyrody Dolina Ractawki i poruszanie się dozwolone jest tylko po wyznaczonych szlakach.

Turystyka aktywna

Na piechotę

Prawie przez każdą dolinkę prowadzi szlak PTTK. W zależności od kondycji i czasu można przemierzyć wybraną dolinkę lub wybrać się na dłuższą wyprawę.

- **Szlak Warowni Jurajskich (niebieski):** Rudawa PKP – Brzezinka 3,0 km – Brama Będkowska 8,8 km – Jaskinia Nietoperzowa 13,3 km – Jerzmanowice 14,0 km
- **Szlak Doleinek Jurajskich (żółty):** Chrzanów – Krzeszowice PKP 38,6 km – Czerna 42,7 km – Dol. Ractawki 50,1 km – Szklary 55,5 km – Dol. Będkowska 58,3 km – Będkowice 60,2 km – Dol. Kobylańska 63,2 km – Karniowice 64,8 km – Dol. Bolechowicka 65,5 km – Żelków (szlak zielony) 69,3 km – Wierzchowice 69,4 km – Murownia 71,0 km – Pieskowa Skała 85,3 km
- **Czarny szlak:** Modlnica – Gacki 6,6 km – Dol. Kluczwody 8,3 km – Wierzchowice 10,7 km – Jaskinia Wierzchowska Górna 11,5 km
- **Zielony szlak:** Rudawa PKP – Radwanowice 3,0 km – Ractawka 4,0 km – Dol. Ractawki 6,6 km
- **Zielony szlak:** Dolina Kluczwody – Dolina Szklarki 9,4 km
- **Czarny szlak:** Radwanowice – Grzybowa Góra 4,0 km – Szklary 6,3 km
- **Czarny szlak:** Bolechowice – Dol. Bolechowicka 0,6 km
- **Czerwony szlak:** Jerzmanowice – Szklary 1,9 km – Jerzmanowice 5,7 km

Rowerem

Park to prawdziwy raj dla rowerzystów. Na jego terenie istnieje kilka znakowanych tras. Poza nimi warto również wybrać się na rowerze w wiele innych miejsc.

- **Jurajski Szlak Rowerowy „Orlich Gniazdz”:** Częstochowa – Olkusz – Krzeszowice – Kraków (185,5 km)
- **Niebieski szlak:** Jerzmanowice – Czubrowice – Szklary – Łazy – Dol. Będkowska – Jerzmanowice (22,0 km)
- **Niebieski szlak:** Paczółtówice – Czerna – Dębnik – Siedlec – Krzeszowice (10,9 km)
- **Niebieski szlak:** Filipowice – Psary – Trzebinia (11,6 km)
- **Niebieski szlak:** Lgota – Płoki (3,7 km)
- **Czerwony szlak:** Bolechowice – Wierchowice – Dol. Będkowska – Kobylany – Bolechowice (26,0 km)
- **Niebieski szlak:** Zabierzów – Żelków – Dol. Kobyłańska – Bolechowice – Zabierzów (19,9 km)
- **Czarny szlak:** Pętla wokół Niesułowic (21,7 km)

Biegiem

Teren Parku jest wspaniałym obszarem do uprawiania tego typu aktywności. Ciekawą trasą może być okrężny odcinek Kobylany – Dolina Kobyłańska – Będkowiec – Dolina Będkowska – Kobylany o długości ok. 8,5 km. W Parku oraz jego najbliższych okolicach odbywa się kilka dużych imprez biegowych, m.in.: Jurajski Półmaraton w Rudawie (czerwiec) oraz Bieg po Dolinie Będkowskiej (wrzesień).

Wspinaczka skalna

Wspinaczka skalna
w Dolinie Bolechowickiej

Teren Parku ze względu na wiele wapiennych form skalnych jest wspaniałym obszarem dla „skałkowiczów”. Najciekawszymi miejscami do wspinaczki są:

- Wąwóz Bolechowicki (Brama Bolechowicka),
- Dolina Kobyłańska,
- Dolina Będkowska (np. Dupa Ślonia),
- Słoneczne Skały.

W wymienionych miejscach znajdują się liczne drogi wspinaczkowe, o różnej skali trudności. Należy pamiętać,

że wspinamy się na własną odpowiedzialność. Niedozwolone jest wspinanie się w rezerwatach przyrody (poza Bramą Bolechowicką).

Golf

Wspaniałym, a jednocześnie jedynym w okolicy miejscem do gry są pola golfowe w Paczółtowicach. Zarówno dla amatorów, jak i profesjonalistów stworzono tu 18-dołkowe pole.

Więcej informacji na: www.krakow-valley.com

Konno

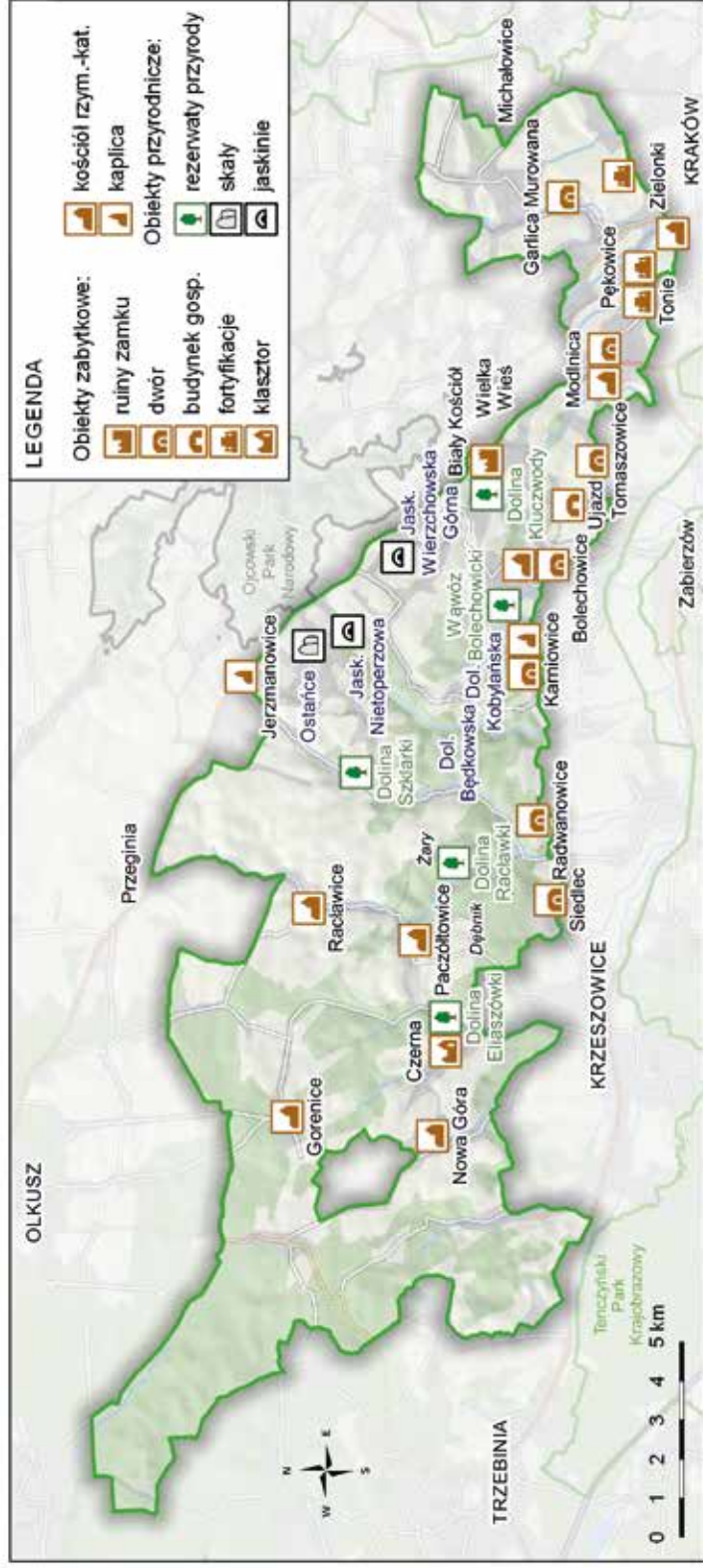

Transjurajski Szlak Konny prowadzący z Krakowa (Olszanica) do Częstochowy. Na terenie Parku przebiega od Dubia przez Żary i Paczółtówce do miejscowości Zederman.

Trasa dla ciebie

Bolechowice – Dol. Kluczwody 1,8 km – Dol. Kluczwody (Zamkowe Skały) 3,6 km – Jaskinia Wierchowska 6,6 km – Żelków 9,9 km – Dol. Bolechowicka (Brama Bolechowicka) 12,1 km – Bolechowice 13,1 km

Bardzo ciekawa, średnio trudna trasa pozwalająca w czasie jednego dnia zobaczyć wiele atrakcji Parku. Liczy ona łącznie 13,1 km. W Bolechowicach oglądamy kościół pw. św. Piotra i Pawła powstały w XIV wieku i kierujemy się na wschód do Doliny Kluczwody. Tu, idąc wzdłuż potoku Kluczwoda, obserwować możemy wiele wapiennych form skałkowych jak np. Leśna Baszta, Rogata czy Zamkowe Skały. Na tych ostatnich znajdują się ruiny średniowiecznego zamku, dziś mało widoczne. Idąc dalej, oglądamy zrekonstruowane słupy graniczne znaczące granicę rosyjsko-austriacką, istniejącą tu w czasie zaborów. Kolejnym punktem na trasie jest Jaskinia Wierchowska, której odwiedzenie (zajmuje ok. 1 h) wydaje się obowiązkowym punktem wycieczki. Następnie żółtym szlakiem PTTK obchodzimy szczyt Świerkowa i schodzimy do Doliny Bolechowickiej. Duża jej część objęta jest ochroną w postaci rezerwatu przyrody. Przechodzimy przez Bramę Bolechowicką i idąc wzdłuż potoku, wracamy do Bolechowic.

ISBN 978-83-66787-40-7